

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/20 24.12.2009. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ЕГОИЗАМ КАО ЕТИЧКО-ПРАКТИЧКИ ПРОБЛЕМ, докторанда мр Слободана Саџакова.

За ментора је одређен проф. др Јован Бабић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1665
(број захтева)
13.01.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Егоизам као етичко-практички проблем

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ филозофија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Слободан (Љубомир) Сацаков

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Новом Саду

Година дипломирања: 1998.

Назив магистарске тезе кандидата:

Новозаветно схватање морала

Назив факултета на коме је магистарска теза одбрањена: Филозофски

Година одбране магистарске тезе: 2006.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Kandidat: mr Slobodan Sadžakov

TEMA: EGOIZAM KAO ETIČKO-PRAKTIČKI PROBLEM

Obrazloženje teme:

Problem egoizma imao je važno mesto u okviru praktičko-etičkih istraživanja u periodu od 16. do 19. veka., i to u delima nekih od najznačajnijih filozofa pomenutog razdoblja (Hobs, Lok, Ruso, Kant, Bentam). Pored toga, uvidom u literaturu može se zapaziti da je obrada tog problema veoma prisutna i u velikom broju poznatih istorija etike. O aktuelnosti ove tematike svedoči i mnoštvo recentnih knjiga, te čitavi pravci istraživanja ovog problema u 20. veku (tzv. škole etičkog egoizma, racionalnog egoizma, etc.). Obzirom na važnost ovog problema za praktičku filozofiju, posebno etiku, čini nam se da je ova tema pogodna da se razmotri na sistematičan način (u formi doktorske radnje), a na osnovu uvažavanja rezultata dosadašnjih relevantnih istraživanja (postojeća domaća i strana literatura o ovom problemu).

Problem egoizma pripada istoriji etičkog mišljenja, pre svega novovekovnoj metafizici 17. i 18. veka, odnosno još konkretnije metafizičkim etikama racionalizma i empirizma. Tematizacija ovog pitanja vezana je za opšte karakteristike tadašnjih magistralnih filozofskih pravaca, odnosno za misaoni horizont u okviru kojeg su se formirale određene aporije „novovekovne svesti”(aporije tzv. „razumske filozofije”). One se, između ostalog, ogledaju i u stvaranju „razumskih suprotnosti” od kojih je jedna i suprotnost egoizam-altruizam. Na toj osnovi, oblikovale su se vrlo različite etičke koncepcije sa svim raznovrsnim nijansama i argumentacijama. Iako u literaturi postoji i mišljenje da egoizam predstavlja jedan od osnovnih moralnih problema od prvih početaka pojavljivanja moralnog oblika i načina čovekovog društvenog života i odnošenja, ipak, do njegovog snažnijeg tematizovanja dolazi tek u novovekovnoj filozofiji i to, pre svega, na osnovama specifičnog razumevanja pojma ljudske prirode. To pitanje suštinski je vezano za problem utvrđivanja osnova praktičko-etičkog delanja koje se presudno događalo kroz tematizovanje pitanja o „prirodnim pokretačima delanja i osnovnom smeru svrha koje izviru iz čovekove prirodnosti”. Novovekovne rasprave o egoizmu svoj važan nastavak imale su u periodu kraja 18. veka, kao i tokom celog 19. veka, posebno u okviru misaonog horizonta utilitarističke filozofije (Bentam, Mil).

Cilj istraživanja:

Cilj istraživanja je osvetljavanje temeljnih, paradigmatičnih tačaka etičko-praktičke refleksije ovog problema. Integralni cilj istraživanja je detektovanje presudnih tačaka filozofske refleksije koja je pratila transformacije od „srednjevekovne moralne slike sveta” ka modernoj. Određenje egoizma čini se pogodnim da se, na primeru tog praktičkog principa, pokaže promena moralno-etičkog vrednovanja, odnosno suštinska razlika feudalne i moderne društvenosti, tj. razlika „moralne arhitektonike” ova dva epohalna koncepta društvenosti. Cilj istraživanja je i utvrđivanje temeljne etičko-praktičke argumentacije (u delima autora koji se smatraju relevantnim za ovu problematiku) vezane za presudni tok razumevanja egoizma kao fenomena koji predstavlja specifičan vid „prava posebnosti” (stav privacije, subjektivnost). Pomenuto „pravo posebnosti” koje nosi visoku civilizacijsku vrednost zasnovano je i na specifičnom (građansko-liberalnom) shvatanju ekonomske i moralne slobode. Naša namera je pokazati na koji način je u filozofsko-etičkoj literaturi reflektovano mesto fenomena egoizma u procesu uspostavljanja „individuuma kao samoutemeljenog aktera, tj. kao subjekta koji je ekonomski (u svojstvu privatnog vlasnika), pravno (kao osoba), moralno (kao moralni subjekt) nezavisan od bilo kakvog oblika supstancijalnog, kvazi-prirodnog zajedništva”.

Osnovne hipoteze:

U polazne hipoteze spada stav o postojanju čvrste unutrašnje veze između istorijskog i etičkog etabliranja *principa egoizma* i *procesa individualizacije*. Čini se da princip individualnosti ima izuzetnu filozofsko-etičku „nosivost” i da u vrednosno-rangovnom poretку stoji znatno iznad filozofsko-etičkog pojma egoizma. U tom pogledu, ispitivali bi povezanost ova dva određenja (individualnosti i egoizma), odnosno tezu da egoizam, po svojoj suštini, predstavlja jedno od modernih „lica” individualizma (tj. da predstavlja važan segment procesa individualizacije). Proces individualizacije kao temeljni novovekovni civilizacijsko-praktički proces, koji je odlučujuće važan za stvaranje pretpostavki moderniteta, podrazumevao je „rastvaranje” tradicionalnih feudalnih socijalnih veza (staleških, patrijarhalnih, običajnih, etc.) koje su onemogućavale radikalniji razmah tog principa.

Polazna hipoteza je, takođe, da određenje egoizma predstavlja važan segment epohalne promene moralno-etičkog vrednovanja do koje dolazi relativizacijom hrišćanskog „trancendentnog moralno-duhovnog okvira”, a na osnovu potenciranja drugačijih antropologijskih i ontologijskih postavki. To je hipoteza koju je potrebno ispitati. Pretpostavljamo i da je određenje prirode (njegova tematizacija u okviru novovekovnih filozofsko-etičkih rasprava) jedno od ključnih u kontekstu razmatranja problema egoizma. Kroz ceo novovekovni period primetno je suprotstavljanje koncepcija o „dobroj” i „lošoj” ljudskoj prirodi (te na toj osnovi formiranih

postavki o izvorno altruističnoj ili egoističnoj prirodi čoveka), te bi i interpretacijski ključ u analizi „hoda” novovekovne naturalističke antropologije mogao biti vezan upravo za to određenje (posebno važno za novovekovnu metafiziku 17. i 18. veka.). Uz to, naša pretpostavka je da se pojam egoizma može produktivno interpretirati i iz odnosa prema nizu drugih srodnih pojmova kao što su samoodržanje, sreća(zadovoljstvo), korist, etc. Provera pomenute hipoteze o kontekstualnoj vezi egoizma sa ovim određenjima činila bi takođe važan deo našeg rada.

Jedna od polaznih hipoteza koje bi ispitivali je i mišljenje da, u okviru filozofsko-etičke refleksije egoizma u njenom novovekovnom i 19. vekovnom toku, postoji misaona, unutrašnja, nadopunjavajuća, razvojna veza između koncepcija pojedinih autora. Mislimo, pre svega, na učenja T.Hobsa, Dž.Loka, B. Mandevila, A. Smita i Dž.Bentama. Naša je pretpostavka da to predstavlja presudnu misaonu liniju razmatranja problema egoizma, bez obzira na određene razlike u njihovoj argumentaciji, te da je ta misaona linija kao specifična vrsta etičke legitimacije ujedno korespondentna temeljnim procesima moderniteta, odnosno procesu etabliranja građanskog, liberalnog društva (u raznim formama njegove praktičke regulacije).

Metod istraživanja:

Problem u ćemo pristupiti analitičkom i komparativnom metodom obrade referentne literature. To bi podrazumevalo i jasno definisanje relevantnih pojmova, kao i praćenje brojnih transformacija u njihovom tumačenju tokom naznačenog perioda. Osnovna intencija je da se problem egoizma obradi na filozofsko-etički način, sledeći one interpretacijske paradigme koje su ovaj problem analizirale u njegovoj praktičkoj slojevitosti. Metod koji ćemo primenjivati podrazumeva načelno uvažavanje značajnih rezultata do kojih su stigle druge nauke u bavljenju ovim problemom(sociologija, psihologija, etc.), ali i isticanje posebnosti filozofskog pristupa, što podrazumeva i bitnu razliku u odnosu na metode pomenutih nauka (npr. u odnosu na psihologijska i sociologijska istraživanja ove problematike).

Naš pristup bi, između ostalog, podrazumevao izbor pojedinih filozofskih koncepcija (praktičko-etičkih učenja) za koje pretpostavljamo da na paradigmatičan način reprezentuju suštinski tok novovekovne i 19. vekovne rasprave o ovom problemu. To bi uključivalo i metodski zadatak da se osvetle i načelne postavke tih koncepcija, te da se odredi mesto i važnost razmatranja egoizma unutar njih. Pored toga, komparativnom metodom nastojaćemo utvrditi suštinske veze između pomenutih tumačenja egoizma, detektovati sličnosti i razlike koje su se neosporno formirale tokom ove dugotrajne filozofske rasprave, a koje su takođe neodvojive i od pitanja transformacije novovekovne filozofsko-etičke metode.

Metodski „horizont” ove disertacije podrazumevao bi i uvažavanje načelnog filozofskog nivoa rasprave koji je određen tematizovanjem pitanja o subjektivnosti subjekta (pitanja o njegovoj misaonosti i praktičnosti), odnosno pitanja na čemu se moderni subjekt zasniva u svojoj delatnosti. To pitanje, kao osnovno *pitanje izvesnosti* predstavljalo je „konstantu” filozofskih rasprava od Dekarta do Kanta.

Struktura rada-radni naslovi, poglavlja i njihov kratak opis:

Planirano je da rad ima 9 poglavlja, u kojima će biti razmatrana shvatanja autora koji se čine najrelevantnijim u kontekstu filozofsko-etičke refleksije problema egoizma u periodu 16-19. veka:

1. Uvod.
2. Luter. Calvin.
3. Makijaveli. Hobz. Mor.
4. Lok.
5. Šeftsberi. Mandevil.
6. Hjum. Smit.
7. Helvecije. Ruso.
8. Kant.
9. Utilitarizam (Bentam, Mil).

1. Uvod

U uvodu ćemo ukazati na osnovne pretpostavke istraživanja, ocrtati problemsko polje rada i dati osnovne metodološke napomene. U ovom poglavlju pokušaćemo razmotriti pitanje načelne relevantnosti određenja egoizma za etiku kao filozofsko-praktičku disciplinu, tj. ukazati na koji način ovaj problem predstavlja neosporni „predmet” njene refleksije. Pored toga, ukazaćemo i na posebnost filozofskog, konkretnije praktičko-etičkog pristupa problemu egoizma (razlika u odnosu na pristupe drugih nauka).

2. Luter. Calvin.

U ovom poglavlju razmotrićemo pitanje uloge reformacijskog učenja u razgradnji stare „moralne slike sveta”(srednjevekovno hrišćanstvo) i stvaranju pretpostavki za postepenu promenu moralno-etičkog vrednovanja egoizma. Jedno od najvažnijih pitanja u ovom kontekstu je, čini se, Luterova

reaktuelizacija pitanje (moralne) individualizacije. Ovo pitanje predstavlja, po našem mišljenju, veoma važan segment diskusije o egoizmu. Naime, u našoj analizi polazimo od toga da se egoizam kao novovekovni, moderni, delatni, ali i filozofski-etički princip razvijao neodvojivo od opšteg procesa individualizacije, kao temeljnog procesa evropske istorije. U ovom poglavlju nastojaćemo ukazati na temeljnu vezu individualizma i egoizma, te istražiti na koji se način reaktuelizacija principa individualnosti dogodila upravo u teološkom kontekstu. U ovom poglavlju analiziraćemo napetost između, sa jedne strane, protestantske osude egoizma, i, sa druge strane, načelne afirmacije rada i svojine (kao bitnih određenja za razumevanje egoizma), pre svega, u Calvinovom učenju.

3. Makijaveli. Hobs. Mor

U ovom poglavlju razmotrićemo najpre segmente Makijavelijevog i Hobsovog učenja. Analiziraćemo njihove eksplicitne ili implicitne postavke da egoizam predstavlja temeljni izraz čovekove prirode, izvorno samovoljne i presudno usmerene na samoodržanje. Razmotrićemo njihov interpretacijski ključ koji pokazuje da se ljudska priroda, u svojoj striktnoj upućenosti na samoodržanje, priznaje kao neosporna činjenica i polazište, odnosno da predstavlja osnov koji se mora posredovati u praktičkim odnosima, kao ono što se u značajnoj meri pokazuje i kao modifikabilno (stanovište racionalnog egoizma kod Hobsa). U tom kontekstu pokušaćemo ukazati na smisao i važnost legitimacije države kao opšteg praktikog okvira, posebno u Hobsovom delu, koja kao forma regulacije treba da očuva odnosno posreduje ono što predstavlja neosporni temelj u prirodnom stanju (egoizam). U ovom poglavlju analiziraćemo i relevantne stavove T.Mora koji su izneti u njegovom delu „Utopija”, posebno one koji se tiču ekonomskih korena egoizma na koje ovaj autor ukazuje.

4. Lok

Na osnovu postavljene teze o korelaciji individualizacije i egoizma, u ovom poglavlju ćemo pokušati ukazati i na Lokov značaj, pre svega tematizujući njegovo shvatanje psihološkog egoizma. Ukazaćemo i na bitne razlike i sličnosti koje postoje u odnosu na Hobsovu koncepciju. Pokušaćemo analizirati na koji način je Lok u svom učenju povezao određenja slobode i vlasništva, moralnog i ekonomskog delanja, upravo u kontekstu njegovog shvatanja radne teoriju koju smaramo veoma važnom za njegovo shvatanje egoizma.

5. Šeftsberi, Mandevil.

Šeftsberijevu koncepciju razmotrićemo kao opozit Hobsovom naglašavanju egoističke biti ljudske prirode, dok ćemo Mandevilovu poziciju izloženu u njegovoj knjizi *Basna o pčelama (Fable of the Bees)* analizirati upravo u kontekstu nastavljanja Hobsovih ideja. Mandevil suštinski poreklo egoizma vidi u delatnosti usmerenoj na samoodržanje, a takvu delatnost, što je specifikum njegove pozicije, u njenoj povezanosti sa trgovinom, tj. ekonomskih delanjem vidi kao princip društvenog napretka. Reč je o njegovom uverenju da privatni poroci vode ka javnim dobitima.

6. Hjum. Smit.

Težište analize u ovom poglavlju biće vezano za Hjumovo određenje „simpatije”, te stavove o ljudskoj prirodi koji su iznete u njegovoj „Raspravi...”. Hjum, između ostalog, dublju osnovu morala pronalazi u simpatiji, tj. u sposobnosti uživljavanja u stanja i osećaje drugih ljudi. Hjum je smatrao da *princip simpatije* predstavlja temeljni princip u procesu etičkog ocenjivanja, odnosno da uporedo s egoističkim težnjama u čoveku postoje i društvena osećanja kao što su blagonaklonost, pravičnost, etc. Smitovo shvatanje egoizma analiziraćemo u kontekstu stavova koji su izneti u njegova dva glavna dela „O bogatstvu naroda” i „Teoriji moralnih osećanja”. Važan segment knjige „O bogatstvu naroda” čini Smitovo koncipiranje mehanizma „nevidljive ruke” koji podrazumeva da pojedinci sledeći svoje egoistične interese doprinose, iako nenameravano, društvenom blagostanju upravo posredstvom pomenutog mehanizma regulacije društvenosti. Na taj način, egoizam je kod Smita legitimisan kao moralno opravdan princip.

7. Helvecije. Ruso.

Poziciju Kloda Helvecija ćemo u kontekstu naše teme, tumačiti, pre svega, kao francusku verziju tendencije u načinu razumevanja egoizma koji su u novovekovnoj filozofiji, na britanskom tlu, reprezentovali T.Hobs i B.Mandevil. Za Helvecija se smatralo da „nastavlja mendevilsku teoriju samoživosti na francuskom tlu“(Jodl), odnosno da je svojim delom doprineo afirmaciji principa egoizma kao konstitutivnog principa moderne društvenosti, uz zastupanje stava da taj princip treba biti kako uvažen, tako i opravdan u moralno-etičkom smislu. Analiza Helvecijevih stavova biće vezana pre svega za njegovo glavno delo „O duhu”. Rusoova pozicija biće analizirana u kontekstu njegovog razumevanja istorije i određenja ljudske prirode kojima se ovaj autor na značajan način uključio u polemiku koja je pre njega otvorena posebno sa Hobsovom i Lokovom filozofijom. Egoizam Ruso shvata kao delatni stav građanskog čoveka koji je uslovljen ekonomskom organizacijom društva nastalom nakon napuštanja prirodnog stanja.

8. Kant.

U ovom poglavlju analiziraćemo Kantovo shvatanje egoizma u kontekstu temeljnih postavki njegove etike, pre svega postavki o kategoričkom i hipotetičkom imperativu. Kantova etička koncepcija u čijem se središtu nalazi stanovište autonomije volje („dobre volje”) podrazumeva specifičan stav prema kategorijama interesa, koristi, sreće, etc. kao oblicima heteronomije. Pomenute kategorije bile su konstitutivne u postupku opravdanja stanovišta egoizma tokom novovekovne rasprave o ovom problemu(Hobs, Lok...), te je od interesa u ovom poglavlju razmotriti Kantovu poziciju u odnosu na pozicije njegovih prethodnika. Osvrnućemo se i na deo Kantovog izvođenja u „Antropologiji” gde pojam egoizma razmatra uz pojam „drskosti”(neopravdanog prisvajanja, Anmassung) koji se može vezati za razum, ukus i praktički interes. Tu dolazi do deobe na tri oblika (logički, estetički i moralni egoizam) u okviru kojih se pokazuje da egoist svodi sve svrhe na sebe, na ono što mu donosi korist, tj. vlastiti određujući razlog htenja ne nalazi u predstavi dužnosti već u vlastitoj upojedinjenosti, tj. vlastitoj sreći i koristi.

9. Utilitarizam(Bentam, Mil)

Rad nameravamo završiti poglavljem posvećenom analizi utilitarističkog shvatanja egoizma, pre svega iskazanog u Bentamovom delu „Introduction to the Principles of Morals and Legislation“ kroz naglašavanje potrebe očuvanja egoizma kao „polazne tačke motivacije za delanje“. Učenje ovog mislioca, kao u dobroj meri i učenje Dž.S.Mila, predstavlja, po našem mišljenju, jedno od ključnih mesta filozofsko-etičke diskusije o ovom problemu. U tom kontekstu pokušaćemo ukazati i na unutrašnju vezu Bentamove filozofije sa prethodnim misaonim sistemima (npr. Hobsovim, Lokovim, etc.), kao i na ključne tačke utilitarističkog shvatanja egoizma koje su neodvojive od opštih postavki vezanih za naglašavanje hedonizma kao delatnog principa (onoga što pokreće ljude u njihovom delanju).

LITERATURA:

- Amartya, S. On ethics and economics, Oxford, 1988
- Babić J., Etika i moral (članak) u: Theoria, br. 2, Beograd, 2008.
- Babić J., Moral i naše vreme, Prosveta, Beograd, 1998
- Babić J., Moralna sreća (kod Kanta) u: Sreća i stvaranje, Filozofski fakultet Novi Sad, 1997.

- J. Babić, Smisao i vrednost rada (članak) u: Zbornik Matice srpske za društvene nauke, Novi Sad, 2007.
- Babić J., Sloboda, život i tajna identiteta (članak) u: Theoria, br.2, Beograd, 2007.
- D.Barbarić, Filozofija racionalizma (Hrestomatija filozofije, sv. 5), Zagreb, 1997
- C.D.Batson, The Altruism Question, 1991
- Bentham J., An Introduction to the Principles of Morals and Legislation, Oxford, 1960.
- Berlin I., Četiri ogleda o slobodi, Nolit, Beograd, 1992.
- Berns T., Politički ideali, Gradina, Niš, 1993.
- Bibić A., Gradjansko drustvo i politicka drzava, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, 1983.
- Bleč D., Osnove evandeoske teologije, Dobra vest, Novi Sad, 1989.
- Bloh M., Feudalno društvo, naprijed, Zagreb, 1958.
- V. Božičević, Filozofija britanskog empirizma, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
- Britanska filozofija i doba prosvetiteljstva, prir. S.Braun, Plato, Beograd, 2008.
- Brodel F., Dinamika kapitalizma, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad, 1994.
- Burger H., Subjekt i subjektivnost, Globus, Zagreb, 1990.
- Craig, Edward Floridi, Luciano (eds) Routledge Encyclopedia of Philosophy on CD ROM, London, 1996.
- Fevr L., Martin Luter, Velika edicija Dobra Vest, Veternik, 1996.
- Filozofija modernog doba (zbornik), Veselin Masleša, Sarajevo, 1986.
- Franzen A., Pregled povijesti crkve, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
- Graham G., Eight theories of ethics, Lonodn, 2004
- Gray J., Liberalizam, Politička kultura, Zagreb, 1999.
- Hobs T, Levijatan Gradina, Niš, 1991
- Hegel G.W.F, Istorija filozofije, BIGZ, Beograd, 1983.
- Hegel G.W.F., Osnovne crte filozofije prava, Veselin Masleša -Svjetlost, Sarajevo
- Helvecijus K., O duhu, Naprijed, Zagreb, 1978
- Henis V., Politika i prakticka filozofija, Nolit, Beograd, 1983.
- Hirschman A., Strasti i interesi, F.Višnjić, Beograd, 1999.
- Hjum D., Rasprava o ljudskoj prirodi, V.Masleša, Sarajevo, 1983
- Hofman M., Empatija i moralni razvoj, Dereta, Beograd, 2003.
- D.Hudson, Modern moral philosophy, 1983.

- Irlic-Huseinov, Istorija etike, Književna zajednica Novog Sada, 1991.
- Jodl F., Istorija etike, V.Masleša, Sarajevo, 1963.
- Joachim Ritter, GrUnder, Karlfried, Gabriel, Gottfried (hrsg):Historisches Worterbuch der Philosophie, Schwabe und Co, Basel, 1971
- Kalvin Ž. Nauk hrišćanske vere, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 1996.
- Kangrga M., Etika, Graf, Zagreb, 2004.
- Kangrga M., Racionalisticka filozofija, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1969.
- Kant I., Kritika praktičkog uma, Naprijed, Zagreb, 1974.
- Kant I., Metafizika čudoređa, V.Masleša, Sarajevo 1967.
- Kant I., Um i sloboda, Vel. Ed. Ideja, Beograd, 1974.
- Kasirer E., Filozofija prosvetiteljstva, Gutenbergova galaksija, Beograd, 2003.
- Kasirer E., Ogled o čovjeku, Naprijed, Zagreb,1978.
- Kim-Chong Chong, *Moral Agoraphobia: The Challenge of Egoism* , 1996
- Koplston F., Istorija filozofije, tom 5, Beograd, 1996.
- Kuhl T., Oblici građanske vladavine:liberalizam-fašizam, Komunist, Beograd, 1978.
- Kulišer, Opća ekonomska povijest srednjega i novoga vijeka. Knj. 2, Novi vijek, Kultura, Zagreb, 1957.
- Kunov H., Opšta privredna istorija, Tom 4, Kultura, Beograd, 1957.
- Lok DŽ, Ogled o ljudskom razumu, Kultura, 1962.
- Lok DŽ., Dve rasprave o vladi, Mladost, Beograd, 1978.
- Luter M., Temeljni reformatorski spisi, Demetra, Zagreb, 2006.
- Mabot Dž.D., Nolit, Beograd, 1981
- Makijaveli N., Vladalac, Moderna, Beograd, 1989.
- Makintajer A., Kratka istorija etike, Plato, Beograd, 2000.
- Makintajer A., Traganje za vrlinom, Plato, Beograd, 2006.
- Mandevill B., The Fable of the bees, New York, 1962
- Meki DŽ., Etika, Plato, Beograd, 2004.
- Mik R., Smit, Marks i posle njih, IICSSO, Beograd, 1981.
- Mil Dz.S., O slobodi, Crveni ibis, Beograd, 1990.
- Mil Dz.S., Utilitarizam, Dereta, Beograd, 2003.
- Milović M., Etika i diskurs, Filozofsko društvo Srbije, Beograd, 1992.
- Montenj M., Ogledi, Estetika, Valjevo-Beograd, 1990.

- Mor T., Utopija, Beograd, Kultura, 1951.
- Neuendorff H., Pojam interesa: studija o terijama Hobsa, Smita i Marksa, Informator, Zagreb 1991.
- Niče F., Genealogija morala, Grafos, Beograd, 1983.
- Panenberg V., Teologija i filozofija, Plato, Beograd, 2003.
- Parel A.-T. Flangan(ed.) Theories of Property: Aristotle to the present, Calgary, 1979.
- Pejović D., Francuska prosvetiteljska filozofija, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1983
- Petrović G., Engleska empiristička filozofija, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1983.
- Phelps(ed.) E.D. Altruism, Morality and Economic Theory, New York, 1975
- Pirenne H., Privredna povijest evropskog Zapada u sr. vijeku, V Masleša, Sarajevo, 1958
- Rand A., Vrlina sebičnosti, Global Book, Novi Sad, 1997.
- Raunić R., Pretpostavke liberalnog razumevanja čoveka, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 2005.
- Ravnić S., Poredak slobode (Politička misao Johna Stuarta Milla), Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 2001.
- Regenbogen A./ U.Majer, Rečnik filozofskih pojmova, BIGZ, Beograd, 2004.
- Renesansa i racionalizam 17. veka, prir. Dž.H.R. Parkison, BIGZ, Beograd, Plato, 2007.
- Riker P., Drugi kao sopstvo, Jasen, Beograd-Nikšić, 2004.
- Rodin D., Građanske granice slobode, Informator, Zagreb, 1986.
- Roll E., Povijest ekonomske misli, Kultura, Zagreb 1956.
- Ruso, Ž.Ž., Društveni ugovor / O poreklu i osnovama nejednakosti među ljudima / Rasprava o naukama i umetnosti, Filip Višnjić, Beograd, 1993
- Ruso, Ž.Ž., Emil, Valjevo, Beograd, 1990
- Scheewind J., Invention od freedom, 1998
- Schneewind J., Moral philosophy from Montaigne to Kant, Cambridge, University Press, 2002
- Shaftesbury, Characteristics of the Men, Manners, Opinions, Times, New York, 1964
- Shaver Robert William, Rational Egoism: A Selective and Critical History, *Cambridge*, 1998.

- Singer P. (ur.), Uvod u etiku, Izdavačka Knjižarnica Z.Stojanović, Sremski Karlovci - Novi Sad , 2004.
- Skledar N., Čovjekov opstanak (Uvod u antropologiju), HFD, Zagreb, 1996.
- Smit A., Istraživanje prirode i uzroka bogatstva naroda, Kultura, Zagreb, 1952
- Smit A., Teorija moralnih osjećanja, CID, Podgorica, 2008.
- Spinoza B., Etika, Kultura, Beograd, 1970.
- Spinoza B., Politički traktat, Kultura, Beograd, 1957
- Spinoza B., Teološko-politički traktat, Kultura, Beograd, 1957.
- Stojanović Đ., Građansko društvo, Krug, Beograd, 2006
- Šopenhauer A., Dva osnovna problema etike, Svetovi, Novi Sad, 2003.
- Šopenhauer A., O temelju morala, Bratstvo-Jedinstvo, Novi Sad, 1990.
- Šumpeter J., Povijest ekonomske analize, Informator Zagreb, 1975
- The Myth of Egoism, Christine M.Korsgaard u Baumann, Peter (Editor), Practical Conflicts: New Philosophical Essays, Cambridge University Press, 2004
- Toulmin S.E., Istraživanja o mjesti razuma u etici, Nolit, 1970
- Tubić R., Britanska filozofija morala, Svjetlost, Sarajevo, 1978.
- Veber M., Protestantska etika i duh kapitalizma, V. Masleša, Sarajevo, 1968.
- Veljak L., Od ontologije do filozofije povesti, HFD, Zagreb, 2004.
- Vrkatić L., Istorija pravnih i ekonomskih odnosa, Fakultet za uslužni biznis, Novi Sad, 2004
- Wiliams B., Problems of the self, 1973.

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODELJENJE ZA FILOZOFIJU

Na sednici Odeljenaj za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, održanoj 22. 10. 2009. godine, izabrani smo u komisiju za odobrenje teme za doktorsku disertaciju koju je prijavio Mr Slobodan Sadžakov, asistent na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (na predmetima Etika i Filozofija prava). Čast nam je da Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta podnesemo sledeći

IZVEŠTAJ

Mr Slobodan Sadžakov je predložio sledeću temu za svoj doktorski rad: „**EGOIZAM KAO ETIČKO-PRAKTIČKI PROBLEM**“. Za mentora predlaže profesora Jovana Babića. Evo kratkog obrazloženja ove teme.

Pojam egoizma ima centralno mesto u etici ali je to postalo velika tema filozofskog istraživanja naročito u britanskoj filozofiji u periodu od šesnaestog do devetnaestog veka. Ta tema je takodje prisutna i na kontinentu, i jedan svoj vid ima u ulozi koju egoizam, izjednačen sa hedonizmom, ima kod Imanuela Kanta. Vrhunac filozofske upotrebe te teme imamo, naravno, kod Bentama.

Ovaj rad je zamišljen kao prvenstveno istorijski, sa akcentom na istraživanju razvoja uloge egoizma u artikulaciji glavnih etičkih teorija u istoriji filozofije. Kao takav on ima svoje opravdanje iz dva razloga. Prvi je što je to jedna važna i velika tema, jedna od centralnih u strukturi bilo koje etičke teorije. Drugi je što ta tema kod nas još nije posebno

obrađena, pa ako kandidat uspe da proizvede kvalitetan rad to bi moglo da, barem privremeno, popuni prazan prostor u našoj filozofskoj produkciji. U svakom slučaju tema zaslužuje filozofsku pažnju, a kandidat svojim obrazloženjem teme i spiskom literature pokazuje ambiciju koja indikuje da se radi o ozbiljnom kandidatu spremnom da se uhvati u koštac sa tako velikom temom. Predviđena struktura rada sasvim odgovara istorijskom pristupu koji se vidi i u obrazloženju teme i u opisu osnovnih hipoteza, cilja rada i metoda istraživanja.

Uzevši sve navedeno u obzir Komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Beogradu da kandidatu, Mr. Slobodanu Sadžakovu, ODOBRI izradu doktorskog rada pod naslovom „Egoizam kao etičko-praktički problem“.

U Beogradu, 15. 12. 2009. ’

Komisija:

Prof. dr Jovan Babić

Doc. dr Nenad Cekić

Dr Miša Djurković,

Naučni saradnik Instituta za evropske studije